

La ciència de l'anell del rei Salomó

per PAU CARAZO i ESTER DESFILIS

Diu la llegenda que el rei Salomó tenia un anell que li permetia entendre el llenguatge dels animals, la qual cosa el feia savi i poderós. La fascinació pel comportament animal ha estat un tret inherent a la naturalesa humana. Des dels nostres orígens, els animals han estat temuts i admirats, a vegades odiats, a vegades venerats, i no hi ha hagut una sola cultura per a la qual hagen resultat indiferents. En els nostres avantpassats, l'observació i el coneixement del comportament animal va representar un clar avantatge evolutiu perquè els va permetre adoptar estratègies de caça i de defensa més eficaces.

De totes les característiques biològiques d'un animal, el comportament és sens dubte la més complexa i variable, perquè reflecteix la interacció entre genètica, fisiologia i morfologia d'un animal i l'ambient en què es desenvolupa. Entendre el comportament animal exigeix integrar l'estudi de tots aquests nivells biològics. A més, per tractar-se de l'expressió integral última de la biologia d'un organisme, es tracta també de la matèria primera sobre la qual actua l'evolució. En aquest sentit, cada vegada està més clara la importància del comportament com a motor primordial d'adaptació dels organismes al medi.

Des d'un punt de vista més pràctic i egoista, comprendre el comportament animal és imprescindible per a entendre'ns a nosaltres mateixos. Com anirem desgranant en aquesta secció, l'etologia (la ciència que estudia el comportament animal) ens està permetent comprendre què ens fa humans (i què no), fent

«La fascinació pel comportament animal ha estat un tret inherent a la naturalesa humana. Des dels nostres orígens, els animals han estat temuts i admirats, odiats i venerats»

llum sobre qüestions que creïem alienes a l'escrutini de la biologia, com el nostre sentit de la bellesa i la moral, les nostres habilitats matemàtiques, o «malalties» com l'obesitat o l'ansietat.

El 1973, l'holandès Niko Tinbergen i els austríacs Konrad Lorenz i Karl von Frisch van rebre un dels premis Nobel més inesperats (i merescuts) com a fundadors de l'etologia moderna, la qual cosa va representar el reconeixement que aquesta disciplina havia assolit la majoria d'edat. De fet, l'etòleg modern dista molt de la imatge romàntica del naturalista amb motxilla i prismàtics, i s'acosta més a la d'un científic amb una formació especialitzada, amplis coneixements multidisciplinaris i versat en tècniques que poden arribar a ser molt sofisticades. És cert que l'essència de l'etologia continua compartint quelcom amb la fàula de l'anell del rei Salomó. Els primers passos de tot estudi etològic requereixen de l'observació acurada dels animals en el seu hàbitat natural, perquè només comprènent els problemes a què s'enfronten en el seu entorn podem plantejar les preguntes adequades. Potser és això el que contribueix a perpetuar la imatge romàntica i simplista de l'etologia que encara impera, i que els etòlegs tractem de combatre, però

també la converteix en una de les disciplines més belles que existeixen.

Com i per què ha aparegut al llarg de l'evolució aquesta diversitat de moviments, de colors, de formes de percebre, pensar i decidir que observem en les diferents espècies del nostre planeta? Com i per què ha sorgit la cooperació entre pugons i formigues, el cant del rossinyol, o això que anomenem consciència? Poques disciplines semblen tan fascinants i enigmàtiques. Si us abelleix acompanyar-nos, d'ara en avant dedicarem aquesta secció a descobrir-la. ☺

Pau Carazo. Investigador Marie Curie en el departament de Zoologia de la Universitat d'Oxford.

Ester Desfilis. Professora agregada interina del departament de Medicina Experimental, àrea de Psicobiologia. Universitat de Lleida.

D'esquerra a dreta, Niko Tinbergen, Karl von Frisch y Konrad Lorenz.